

АНІ НАЙМЕНШОГО КУСНИКА
УКРАЇНСЬКОЇ ЗЕМЛІ ВОРОГАМ!

БОРІТЕСЯ — ПОБОРЕТЕ!
Т. Шевченко

УКРАЇНСЬКЕ ГРОМАДСЬКЕ СЛОВО

UKRAINIAN COMMUNITY WORD

P. O. BOX 103, BROOKLYN 25, N. Y., U. S. A.

НЕЗАЛЕЖНИЙ ОРГАН УКРАЇНСЬКОЇ СУВЕРЕНО-СОБОРИЦЬКОЇ, ТРУДОВО-ДЕМОКРАТИЧНОЇ
І РЕСПУБЛІКАНСЬКОЇ ДУМКИ.

ВИХОДИТЬ МІСЯЧНО

Видає: Українська Громада імені Микити Шаповала в ЗДА. Редагує: С. Зеркаль і П. Марченко.

Всі листування і пересилання грошових внесків просимо засилати тільки на подану адресу.

Передрук статтів або їх частин дозволяється, але тільки з зазначенням джерела.

Статті: підписані власним прізвиськом автора, не завжди висловлюють погляди чи становище редакції, і за них відповідають самі автори.

За надіслані до вміщення в журналі статтів, поезії, наукові праці то-що, редакція не виплачує авторам ніяких гонорарів і не вступає з приводу цього в ніяке листування.

Редакція застерігає собі право скорочувати надіслані матеріали і правити мову. Редакція не вступає в ніяке листування з авторами з приводу цього. Незамовлені і не використані матеріали звертаються лише тоді, коли автор матеріалів визначено це собі застеріг і коли долучив заадресовану до себе коверту з відповідною поштовою оплатою.

РІК III.

НОВИЙ ЙОРК, ТРАВЕНЬ 1955.

Чис. 5/29/.

З М І С Т :

1. О.Грановський:	Від околів Вишних Татр. Багато літ пройшло.....	Сторінка	93.
2. С.Зеркаль:	Помилкові висновки.....	"	93.
3. В.Ч.:	Львівське сватання.....	"	96.
4. П.Богачський:	Україночка Катя. Продовження.....	"	97.
5. Інж.С.Зеркаль:	Минулість і майбутність України. Продовження.....	"	103.
6. О.Чупраківський:	Непорозуміння.....	"	109.
7. Фінал Перона з римо-католиками.....	"	"	109.
8. Здеградований кардинал.....	"	"	109.
9. С.Т-кий:	Початки Українського робітнич. проф. Руху у Франції.....	"	110.
10. М-та Шаповал:	Мудрі слова.....	"	112.
11. Заг.Рада:	Як працює Конгрес. Населення З/А. Населення Німеччини.....	"	113.
12. А.Ходоровський:	Новим Друзям. З листів до Редакції.Пресов.фонд.....	"	114.

Ол. Неприцький-Грановський: ВІД СКАЛЬ ВИСОКИХ ТАТР.

Від скаль високих Татр і хвиль Дунайця,
За синє плесо Каспія й Аральських вод,
Нарешті стань в могутнім сяйві сонця
Навік господарем землі чудових врод.

І спільно в межах з людию Дагестану,
З станицями донських хоробрих козаків,
Я вірю - Україна вільна стане
На славу наших діл у далішій біг віків.

Повстане сильна, горда і могутня
З родиною держав у захист всіх свобод
Народів Сходу, Заходу й Півдня,
Щоби опинить Москви загарбницький похід.

БАГАТО ЛІТ ПРОЙШЛО.

Багато літ пройшло, мій давній друже,
А щирим полум'ям горять вогні.
Любов до раю родить запал дужий,
Хоч довгий час живем на чужині.

Це-ж та земля, що нас обох скормила,
Той шум лісів, зелених верболіз,
І пісня, що давала серцю крила
І душила непомітні перли сліз.

Люби її - нам рідну Україну!
Чудову даль степів, солому стріх,
Люби народ, сплядировану Руїну,
І наших давніх літ веселий сміх!...

Люби її! Не дай душі спокою!
Про все чистіший спогад збережи.
Надходить час майбутності взяти в бою
І сповни ть заповіт - допоможи!

ПОМИЛКОВІ ВИСНОВКИ.

"Український Прометей" з 10 лютого 1955 р. приніс дві статті: передову самої Редакції і В. Голуба "Тута за нормальністю", обидві вони сугестують одну й ту саму думку.

Робимо висновок з передової статті, бо вона є аналізом статті В. Голуба. Отож, читаємо там такі твердження:

"Незалежно від того, чи вірно схопив автор заданої статті суть проблеми і чи правильно зробив висновки, думки, висловлені в ній, безумовно заслуговують на найбільшу увагу..." А через кілька рядків продовжує:

"Ідеться про найболючішу проблему в цьому житті - про своєрідну кризу, яку переживає наша еміграція в зв'язку з усе помітнішим розкладом її на дві основні частини: на політично-активну і політично-пасивну. Дірніше буде сказати навіть так: з мамою нашої еміграції, яку всі ми звикли загальноно вважати політичною еміграцією, все більше виділяється частина, яку вже ніяк не можна назвати політичною, бо вона в усіх відношеннях стає просто побутовою еміграцією... - не як політично-активні представники цього поневоленого народу, а як політично-пасивні обивателі, чия вся увага зкупчена виключно на побутовому влаштуванні і задоволенні своєї жадоби доброго спокійного життя..."

"Криза... полягає в тому, що політично-активна меншість і далі плянує й силкується здійснювати свої політичні акції в масштабах цілості і в оперті на цілість нашої "політичної еміграції", тоді як та цілість стає вже фікцією. Тому дуже часто великі пляни й задуми не вдається здійснювати..."

"...наша політична еміграція не є такою численною, як ми її досі звикли рахувати. Хоч взагалі засадничі причини виходу в чужий світ великої маси наших людей /по другій світовій війні/ були причинами політичного характеру, проте більшість цієї маси були попросту воєнними втікачами, що рятуючи себе й родину від большевицького терору, шукала в чужому світі, власне, нічого іншого, як тільки ліпшого й спокійного життя. Дуже невелика частина цієї маси виходила в чужий світ із свідомою посвятою служити справі визволення свого народу..."

"Ті, кому залежало в основному тільки на власній безпеці і власному влаштуванні, здобувши своє, почали на тому й заспокоюватись. Тому те, чим продовжує й далі жити політично-активна частина, для цієї маси стає вже просто зайвою турботою... на полі нашого політичного життя /у власному сенсі цього слова/ ворухаться фактично лише сотні, чи може трохи більше людей..."

"Думаємо, що з усвідомлення справжнього стану річей була б тільки користь. І не тільки тим, що ми позбулися б багатьох нереальних калькуляцій і також - розчарувань від нездійснених задумів. Але головне - відокремили б суто політичне життя нашої еміграції від впливу на нього непотрібною і часто навіть шкідливою масовістю... треба чітко розрізнити масу політичної еміграції і масу просто побутових емігрантів..."

"Думаємо, що висновки п. Голуба про природну "нормалізацію" життя нашої еміграції в спосіб чіткого розділу її політичної і її побутової частини, з тим, щоб кожна знала своє місце, своє призначення і свої завдання, не маючи зайвих претенсій одна до другої - правильні..."

Подали ми цих витягів трохи більше, з яких ясно випливають думки і висновки авторів статтів. На нашу думку вони є невірні в своїй побудові і некорисні у-своєж-у своїх наслідках.

До цього часу вся українська еміграція, як і інша чужа, поділялася на політичні партії і політично-керівні середовища: УНРаду, УГВРаду, монархісти-скоропадівці, монархісти-роялісти-папісти, пансько-ліберальні демократичні парламентаристи, нацифашистських тоталістів, безкласово-соціальних суспільників і класових суспільників трудової демократії; на православних, уніятів, євангеліків, баптистів і може ще видибай боже - Перуне!

Вороги нас ділили і ділять на "східняків" і "західняків"; галичан, волиняків, лівобережців і правобережців, Задністрянців і Задніпрянців і т.п.

Тепер нам автори згаданих статтів накидають нову поділову тенденцію, поділяючи на політично-активну і побутову частини одної масової цілості української еміграції.

Неправдиве твердження авторів статтів в тім, що саму дефініцію еміграції подають не справно. Політичними емігрантами є ті емігранти, які з власної волі покинули державу і пішли закордон, щоб провадити боротьбу за поставлену в своїй свідомості мету: національні, політичні, соціальні, релігійні чи інші ідеї. Такими емігрантами були: Михайло Драгоманів, Сергій Подолинський і інші, по 1905 році їх було вже багато. Але розгром революції в Росії в 1905 році дав і досить втікачів, які втікали закордон від переслідування реакційною царською владою. У війні сувереної України з Московсько-імперіалістичними наїздниками червоними, білими і чорносотенними з України виїшло десятки тисяч оборонців самостійності і соборності України, була це друга численна група втікачів. Коли в березні місяці 1939 року малярські наци-фашисти пішли зі зброєю на молоду не скріплену ще державу Карпатську Україну, то тоді появилася нова група втікачів - третя, малочисельна. В осени 1939 року СРСР "визволила" від Польщі Галичину і "присоборнила" собі, тоді появилася четверта група втікачів, разом з тими, що повернулися до Галичини з закордону як реемігранти з другої групи. Друга світова війна, полонені та ясир німецького гітлерівсько-гестапівського нацизма дав п'яту групу, масову, мільйонову, перемішених осіб - ДПН. До цієї останньої належать і молоді віком автори тут дискутованих статтів. Але найотаршою і найчисленнішою групою - шостою, були наші ЕМІГРАНТИ, або як прийнято називати - заробітчани, яких соціально-економічне лико вигнало з батьківської хати і прапрудівської землі кінцем минуло-

го XIX століття і цей процес тривав до 1920 року, шукаючи собі порятунку в широким заморських краях заокеанських. Таких соціально-покривджених наших людей опинилося поза Україною сотні тисяч душ /найбільше з під Австро-Угорської окупації: Закарпаття, Галичини і Буковини/, в надії заробити собі трохи грошей і повернутися до своєї рідної матусі-землі. Так не сталося, війна 1914-1918 років, перманентна "безкровна" революція, новий згубний московсько-комуністичний наїзд на Україну, сплило їх і вони не могли повернутися, залишаючи її до кінця на тім самім місці. Вони зістали непереможними вже свідомо з політичних мотивів і їм їм тепер ЕМІГРАНТИ.

Так само і тих п'ять груп втікачів з тих самих причин не могли повернутися на свою батьківщину і вони так само прибрали ім'я ЕМІГРАНТИ, навіть набувши громадянство держави перебування їм неперешкоджає вважати себе емігрантами і конати свої повинності національного характеру супроти своєї рідної батьківщини.

В кожній державі, нації чи народних скупинах існують керуючі та організуючі сили /незначний відсоток/ і рушійні сили - обивателі /вся решта, маси/. Так воно є і в еміграції всіх народів, а в тім числі і українській. Це цілком нормальне, природне явище, що до поділу. Їхні виокремлюють зі себе активніші і свідоміші одиниці, які організують і керують людською скупиною. Одні зістаються в керівництві стало, знову інші тільки часово і в системах демократичних і соціалістичних цей процес є нормальний. В виборних системах керівні організуючі сили особисті: складом часто міняються, і керівників повертаються в своє попереднє становище - масового обивателя. Активність чи пасивність людини в політичній чи суспільній роботі ще не є ознакою переходу її з одного стану до другого. Коли б кожна одиниця суспільства мала амбіції і вміння до керування, тоді не було б ким керувати і ми мали б систему безглузлого анархізму, батьками якого є між іншим і московські "меси".

Ми до такої акультурної цивілізованості ще не дожили, але теоретичні тенденції в головах поодиноких людей існують.

Автори висловили свій жал до української еміграції, що маси стали п а с и в н и м и до своїх керівних середовищ і не підтримують, на їх думку, їх політичних змагань тощо. Тут криється засаднича помилка. Ріше ми зазначили існуючі керівні середовища в еміграції, і кожне таке середовище має свої маси /більші чи менші/, живуть з тої своєї праці, видають газети, журнали, книжки, ведуть агітацію, обіцяють багато і нічого не дають, за впливи спаряться і навіть брат брата мордує!

Те саме діється і в других скупинах народних і державних. В культурних націях і державах такі супречности кінчаються дебатами, а в мало культурних мордуванням.

Українська дискусія на рідних землях і навіть в еміграції /1945-1950 роках/кінчалася жарором супротивників і навіть мордерством. Навіть вже тут, у Біядельфії, були спроби деяких "патріотів" довести свій "патріотизм" мордерством.

Конкуренційна боротьба, але мирним і культурним способом, це цілком природне і необхідне явище. Там де немає критики і конкуренційної боротьби - там витворюється стояче смердюче багно. В державному житті тоталістичні диктаторські системи були типом болотом. Не шукуло це лихо її українських земель.

Вся інтегральна наша еміграція не є пасивною, коли йде справа визволення України/ а Галенки є по цілому світі/.

До цього часу ніхто не мілив нашу еміграцію на активну і пасивну, на політичних і побутових і було то розумно і добре. Кожна всенациональна, патріотична і групова акція знаходила широкий відгук і велику матеріальну підтримку: збірки на підтримку політичної визвольної боротьби Галичини по 1920 році, Буковини, Закарпаття, еміграції з 1920, 1929 і 1945 років, переселення з ділі таборів з Європи до США і інших держав світу сталася у великій мірі тільки завдяки моральній, організаційній і матеріальній підтримці всією еміграцією в Америці. Не будь матеріальної підтримки США/ЛАН набули би не зробив стільки корисної праці при переселенню українських ділі.

Тому вислів "...відокремили б суто політичне життя нашої еміграції від впливу на нього непотрібної і часто навіть шкідливої 'масовості'..." є дуже невдалим і може шкідливо відбитися на тих всенациональних акціях які будуть перед нами. Авторі і ті середовища до яких вони належать цим "блискуче відокремились" і може таке ста-

тись, як генералам без війська.

А що як "побутова" еміграція не дасть матеріальної підтримки на УКСА, КВК, УНРаду, УГВРаду, ОУН, УРДП, УНДС, УНДО і інші партії; КПП, УВАН, УВУ і т.п.; не дасть долариків на покатоличення і будову денационалізуючих шкіл і т.д., - тоді активно-політичний меншості або наїнятися до замітання, напування, до ресторанів і т.д., або продатися на чужу службу за чужі срібляки "старшому братові", або стати польським хрунем, або у іншого ділька ренегатом.

Наші автори не поцікавилися глибше, або попросту не знають, що кожне політичне середовище має свої маси, які є моральною і матеріальною базою тих середовищ. Так само як і релігійні середовища тримаються на тих самих масах "побутової" еміграції. Звернім увагу на те, що кожний "побутовець" має своє політичне і релігійне керівництво і спільно тримається як гудзик піджака, або сорочки.

Але наші автори прийшли до таких висновків мабуть тому, що не вся "побутовщина" підлягає їх служнячому керівництву, а може й тому, що трудово-демократична і поступова еміграція не дає себе втягнути під опіку активістів, не підтримує УКСА, КВК, УНРаду, УГВРаду і інші політично-партійні середовища, групи і групки. На наш погляд воно справді так і є! Особливо наша стара /заробітчанська/ еміграція робітничо-трудова перестала вірити у всі "проводи", "вождів" і суперпатріотичні лементачії модерних "демократів" і демократів. Вони склали тисячі, десятки тисяч і сотні тисяч доларів, знають як їх довіряти надувати, як все то безконтрольно і безвідчотно та безслідно шезало, і тепер не вірять. "Проводи" і вибрані "вожди" після збірок тихо сидять, певний час, а потім знова зі своїх закапелків вилазять і лементують про "визволення", про збірки і знову ні слуху, ні духу: куди і на віщо пішли ті збірки.

Але є ще одна і то найголовніша причина: "політичний актив" думає про визволення України для себе, про панську Україну, а "побутовщина" з кості її крові є фізично трудовою і справді демократичною, мріє і підтримує боротьбу за трудово-демократичну Україну, без пана і холопів, без паразитів і дармоїдів, щоб Україна була хліборобська, а не хлібоїдська, щоб Україна була українською вільною від своїх і чужих асоціальних "проводів", "вождів", "президентів" і панів. Ця стара "політично-пасивна побутовщина" добре собі усвідомила, що Україна буде тільки тоді українською, коли керівання в державі і політичні та соціально-економічні ресурси і права будуть в їх руках і вони будуть господарями а не тяглом, хоч би й під знаком тризуба чи синьо-жовтим прапором.

Без надуми і без розваги перед своїми українськими масами і перед чужими-ворогами виступили з непридатними тезами, ворогам нашим дали аргументи проти себе і проти національної політичної Української акції тепер і на майбутнє.

С.Зеркаль.

ЛЕМКІВСЬКЕ СВАТАННЯ.

Добре би ся одно
Тото дуже стало.
Як-би землі едно
Племя позберало!

У садочку грушка,
Коло хати оливка,
Сподобалась мені
Богацькая дівка.

Там є дівчинонька
На все село знана,
Червоно - біленька
Юч не мальована.

Бо доня робітна
Булаб господня,
До того албітна
Завзята ЛЕМКИНЯ.

Поїдем до няня
Поїдем до мамі,
Але мусим зраня
Щоб бути сватами.

Запрягайте коня
Мого сивенького
Поїдемо до неня
Мені знайомого.

Треба розпитати
Чи згідні єй дати,
Щоб весілля мати
Ще конечно знати.

Запрягайте коні
Знані молодії,
Поїдем до доні
В гори далекії.

В.Ч.

Так і стара Громада об'єднувала майже всі українські свідомі сили, що розкидані були вадомж сибірського шляху, від стрілочника починаючи та інженіром кінчаючи... Тому то, коли я написав в імені редакції "Української Хати" до незнайомого ще мені тоді інж. Гр.Сидоренка, на адресу подагу киньсь з одеситів /він був родичем когось з них/, все по-простости, то й дістав прихильного нам листа і то з додатком солідної суми грошей /200 рублів/ і обіцяною подібною допомогою час-від-часу, а крім того повідомлення, що як Стара Громада так і студенська Громада надішлуть ще й списки і передплату від з'єднаних передплатників. Це була солідна і цінна допомога, якої ми не позбавились за увесь час існування "Української Хати". Бо ж до п.Гр.Сидоренка особисто та Томської Студенської Громади, то вони відігравали цікаву роль не лише в житті "Української Хати", але й в загально-українському громадському житті. Я маю на увазі інцидент Винниченко - Петрашкін, про що в іншому місці.

Одним із засобів роздобути фонди на видання українського був старий спосіб - зібрання добровільних пожертв на цю справу. Знаємо, що з тих чадив до Києва Іван Франко, що їх діставав від таємних меценатів. "Літературно-Науковий Вісник" та й сама "Гада" лише тим і держалась, хоча мала видавця і "пана Євгена Чкаленка", що на цю справу давав левову паїську. Не соромно було з тим звернутись до українського громадянства і "Українській Хаті". До цього джерела доводилось нам звертатись два рази: перший в літі р. 1909-го, тобто скоро тільки ми почали наше видання і друге в р. 1911-м, коли наше підприємство знайшло було собі видання в році 1910-му, та який, розпочавши справу широко, викидаючи сотні на непотрібне, для форсу, для своєї реклями, вже через півроку кидає нас в подвійно-скрутному стані. Дотягнувши той скрутний рік майже без змін, перед видавництвом стало руба питання: - "бути, чи не бути?"... бо біда та голод так притиснув нас, що, навіть, найблизчі співробітники редакції мусили тікати з Києва, шукаючи заробітку. Так Микита Юсупович Шаповал вже позбавлений тоді і коректорського заробітку в "Раді", через посередництво впливових людей, дістав місце лісничого в маєтках багатиря М.Терещенка і переїздить в Лимельське лісництво на межі Чернігівщини і Орловщини. З собою забирає в ліс і Андрія Товкачевського /товариша по кнаничій школі в Чугуєві/, що мусів покинути свої студії в Львові. Трохи пізніше виїхав також в ролі лісничого і Василь Скрипник у волинські маєтки того ж таки М.Терещенка. Крій Вудяк готувався до матури, щоб вступити до Політехніки, як то собі задумав. Зостався в Києві безпосередньо при редакційній та адміністративній роботі в редакції "Українська Хата" лише автор цих рядків...

Перший раз, в році 1909-м звертатись за підтримкою до українського громадянства було дуже не на часі... Наше видання тільки-тільки що почало виявляти своє обличчя, мало хто знав його, а коли й знав, то мало доброго, бо дивився на його очима "Ради", прислухався у всіх справах до голосу поважних провідників "Ради", а разом з тим і оцінював явища тільки так, як оцінювала "Гада", дуалось, безперечно єдина компетентна в українських справах. А "Гада" отверто писала рукою С.Боремова, делю Дм.Дрошенка та інших. - "...не вірте їм, в них нема й гроша ломаного за душою - звідки їм видавати часопис!... Вони мов та булька на воді - сьогодні є, а завтра вже її нема!... Чи вони перші?..." /цитую по пам'яті з "Ради", 1909 р./ пророкувала "Гада"..., але з тим більшим завзяттям і впертістю ми змагалися з обставинами та, та часами і спізнюючись, випускали у світ номер за номером наше скромне видання...

На цілій Україні я нікого не знав, але пустився у світ шукати шастя. Поїхав вперше у Полтаву. Був у книгарні Іаркевича, познайомився зі старим М. Лободовським, який замість допомоги а то й поради, запропонував мені до друку свою "виправлену" Шевченкову "Марію", уважаючи твір поета за "богохульний"... Маркевич же лише пообіцяв прийняти "Українську Хату" на комісійні продаж і то може якийсь десяток примірників. Але й то був успіх, бо в Києві т.зв. книгарня "Київської Старини", а, власністю, того ж таки "пана" - Чкаленка, відмовлялась розпродувати українське ж видання з причини того самого бойкоту нас "Радою"... З малої, засланої, прибитої, "малоросійської", навіть, а не українофільської Полтави я переїхав у шумний, торговий Харків. Я тут

також нікого не знав і мене ніхто не знав. Хоча, правда, при допомозі нашої співробітниці, що я розшукав десь на Сулейській вулиці - Христі Алчевської, мені вдалося побачитися з де-ким з молодшого громадянства /Миколою Плеваком, Миколою Гладким/, щоби почути, що харківське студентство поділяє "уповні" погляди "Ради" і підтримки нам жадної не дасть... Раз!... Далі вже при їх допомозі мені вдалось побачитися з кількома видатними "українофілами", а їх і в день зо свічкою трудно було знайти... та й то, здається, крім старого й сліпого Бича-Лубенського мені не вдалося нікого розворушити, як висловлюється, "пан" - Чикаленко, "до глибини кишені"... А замість доброї поради почали мої милі співбесідники цитувати уступи з "Ради", щоби не розбивати видань, а об'єднати зусилля і засоби з "Радою", тоді буде одна, але міцна і певна справа... Я подякував за несподівану пораду і подумав собі: свистіть з голоса "Ради", мов молоді шпакі! Я переконався, що й тут я не здобуду нічого. А взагалі я відчув, що цей шлях не для нас. В двох великих українських містах я не знайшов ані одного "друга-читателя", а ще тяжче було мені знайти людину, яка би потрясла гаманцем... Ми ще не мали тут відгуку!..

Суцільно було мені вертатись з нічим... але ні, не нічим, лише тільки без грошей, які нам були так потрібні, бо бачив і чув я багато... По дорозі до Києва я ще вступив до одного хуторянина, Михайла Качура/народ. 1861?/, псевд. Михайло Одинючий, адресу його й непам'ятаю хто мені дав. Це був оригінальний тип-покруч широкого малороса з російським "меншевицтвом". А до того це був і поет, а скорше "горе-поет". Він, здається, попав і на сторінки "Української Музи" О.Коваленка... В його хаті частенько гостювали великі марксистські російські риби, як Аксельрод з товаришами. Але гостював не раз тут і наш марксист - Володимир Винниченко. Бував і наш різбар - Мик.Гаврилко /1882-1919, загинув в боротьбі з большевиками/ і пам'ять по йому залишилась тут: в саду на клумбі, між квітами, стояло біле погруддя Т.Шевченка... Як не дивно, а цей милий оригінал таки допоміг нам дечим... Настрій мій поправлявся - я мав на якусь годину передиху, а за той час, як казав наш Купріянін: -"якось то воно буде!" А до того я переконався в такій простій та ясній справі: що неможна одночасно бичувати наших "українофілів" і чекати, що вони ще й будуть підпомагати тих, що їх бичують... Не треба бути наївним!...

Але один раз таки трохилася нам мила несподіванка. Такою несподіванкою було моє знайомство у сестри Наталки Кузьминської з її гостею, панею Яневською. Чоловік її, український дідич з Київщини, хворий на сухоти часто перебував десь на курортах. Ото через паню, за її посередництвом, чоловік її став, хоча хвилином, бо скоро помер, нашим меценатом в 1911 році...

Коли додати до списку наших меценатів вже вище згаданого інженера Гр.Сидоренка з Томського, то список їх і замикається. Лише додам, що інженер Гр.Сидоренко ще прислав нам різні святочні дарунки, а заочно симпатизуючи мені, як єдиному скоро керівникові цілої справи, в літі прислав більші суми, наказуючи мені виїхати на відпочинок на південь до моря, в гори... В літі ж р. 1914-го кликав мене до себе у Фінляндію в Теріоки, де провадив з родиною літо. Але присланий ним гріш йшов у загальну редакційну касу на друк, папір, кліша та інші потреби по виданню. А я або йшов на заробіток до Київського Губерніального Земства, яке студент-агроном, або відбував в Лук'янівській тюрмі /остіваний М.Зеровим - Параду/ кару по присудах за літературні провини "Української Хати", яке її відповідальний редактор.

2.

Описані джерела наших видавничих фондів були дуже тяжкі морально, а знову ж спорадичні, випадкові, непевні. Тому то всі ми, вже з перших моментів існування "Української Хати" стали на тім, щоби нашому виданню та знайти солідного, відомого душею й серцем справі,видавця. Звичайно, що в успіх наших пошукувань ми й самі мало вірили. Але тим часом кого можна було розпитувати про маєтних українців, про наших симпатиків, однодумців, і то поза Києвом, бо Київ увесь був під ідеологічною п'ятою "Ради" і дивився на "Українську Хату" лише через окуляри С.Біремова і "радян"... /Не безінтересно і те, що навіть, здавалось би така незалежна у своїх поглядах людина, як Микола

Зеров, недовірячись, навіть, на його признання: "...не вважаючи на свій давній, що колись цілий день носив мене по місту з книжкою "Української Хати" /1910, кн. III/, де вперше було надруковане "Ю року" /Олеся/..." він, як Никодим, таємниче приходив кожний раз по чергову книжку, але не хотів, щоб йому вислали поштою на його мешкання, де жив не один.../. А з провінції до нашої редакції вряди-годи заглядали білші од - важні люди. Ото якось під осінь року 1909-го завітав до редакції п. Степаненко Олександр, відомий український кооператор з Харкова. Балубалу /а поговорити він любить!/. і ми скоро довідалися, що він недавно одружився з одною багатою харківською вдовою, купчихою, літньою жінкою, дістав за нею мало не цілу вулицю крамниць в центрі міста. А з донькою її, тоді ж, одружився молодий харківський студент технолог, Іван Харитонович Бойко, який дістав, за нею великий панський дім з усадьбою в місті по Митрофанівській вулиці, а на побережжі Чорного моря, біля Геленджика також великий маєток: два дома, великий сад, виноградник, розаріум тощо. І то над самісеньким морем!... Молодий, несподівано багатий пан не знає, як би завоювати собі ім'я та знайти оту дірочку, в яку котилися би його копійочки... Водиться з харківськими газетярками, артистками і гуляє широко, тратить те, що легко попало у руки... Ось об'єкт для вашої уваги!... Попробуйте!...

Ці відомості були саме те, чого ми потребували... За пару днів зібрався до Харкова Микита Поговор, а його він добре знав, якийсь час там студіював на університеті. Зібрався розшукувати отого пана Бойка. За кілька днів він і повернувся. Схилив плечем редакції і таємниче сповістив, що місія його увінчалася успіхом... Студент-технолог, років 27-28, потрохи українофіл, потрохи поет, але ще не друкував своїх творів, дійсно недавно дістав до своєї розпорядимості чимале майно, згоджується стати видавцем журналу "Українська Хата". Ідея ця йому заімпонувала: оригінально і без жадних клопотів, лише видавати певну суму чужих грошей... Він оплачує кошти друкарні. Оплачує скромний /проект оплати йому маємо запропонувати/ гонорар співробітників, її редакторів, адміністрацію, поштові видатки тощо. Взагалі всі видатки, щоб справа йшла повним ходом. До видавництва приступає негайно, тобто він оплачує вже останні два числа біжучого 1910 року... На провадження роботи далі я вже дістав аванс з розрахунку, грубо, по 250.- карбованців номер... Свої втішні інформації закінчив Микита Юхимович таким сумним закінченням: -все добре, але лише те, що, як видно, це людина, яка не переїмається нічим глибоко й на довго... Але певна отрунка славолюбства в йому помітна і на ній треба заглядати... Він буде підписувати видання, яке видавець його. А щоб його ще більше ув'язати з інтересами і працею видання - він буде співредагувати відділ поезій. Та й свої поетичні твори буде тут друкувати... Але божь, що тої забавки вистане йому на недовгий час!...

3.

Тепер наша праця пішла веселіше. Перше всього ми перенесли редакцію, по тій самій Бульварно-Кудрявській вулиці, з Чис. 36 до Чис. 14, у великий, чотирьохповерховий дім, хоча редакція містилась у сутеренах. Перед домом був гарний огородець, єдиний, лише перед цим домом. Це все випадало імпозантно... Сама редакція займала два покої - перший досить великий займала редакція, а другий, менший, я, як адміністратор редакції. Редакція була досить добре умебльована, взагалі робила солідне і відповідне враження. Кожний з нас двох мав свій стіл, де вже міг розвернутись по вподобі...

В черговому жовтневому числі журналу Чис. 8, 1909-го року, ми оповістили передплату на наступний 1910-й рік. Передплату ми підвищили з 3 карбованців на 4 річно, але й пообіцяли збільшити розмір журналу до 4-х аркушів друку, щоб можна було давати більші твори і завести нові розділи. Часомис будемо прикрашати малюнки вкладними аркушами - малюнками наших художників. Імена багатьох запрошених до участі в "Українській Хаті" співробітників та їх обіцяні твори ми оголосили завчасу в спеціальних метеликах. Тут же оповістили /це був наш гачок!/, що праця в журналі, хоча скромно, але буде гонорована... По Києву пішов гоїм, беззубі дотепи, смішки, поголоски!...

Ще вчора сподівалися "наші приятелі - радяне", що "Українській Хаті" кінець, що вона і до кінця року не дотягне і, як вони говорили, підприємство наше грошове лопне, мов бульба на воді. Та сталося не як уявлялося!... "Українська Хата" жие і буде жити, бо хоче жити!... І розумніші панове з "Ради" спокійно посунули до нас у співробітники. Першим прийшов Дмитро Дорошенко - це той, що реферуєчи в "Раді" нові журнали, висміював нашу мову, наш "семинарський" стиль... все, все йому в "Українській Хаті" тоді не подобалося. Коли ж йому та іншим дали в нас від коша, "Рада" образилась і припинила не лише подібні інформативні реферати про "Українську Хату", але й зовсім про нас згадувати... В книжці 10-ї за 1909 рік вже була надрукована стаття Д.Д.-ка - "Угорська Русь" і гонорар /з розрахунку 25 карбованців за друкований аркуш/ негайно було заплачено. Це були не слова і обіцянки, а факт, про що і свідчив п.Дорошенко "радянам". І в черговім році за Д.Д.-ом пішли: Максим Гектер /у нас під криптонімом - М.Григ/, Спиридон Черкасенко, Олександр Кузьмінський /Вечерницький/, Саболдир /Мафоровський/, Володимир Витвиченко та інші. В останній книжці біжучого року у нас з'явилися також твори Артема Хомика - "В державних інтересах" та літературно-критичний нарис Іната Хоткевича - "Камні отметаємля" - перегляд творчості наших буковинців... Це освіжило і прикрасило наш часопис.

Десь в місяці листопаді прийшов до Києва п.Бойко. Завітав до редакції. Знайомився з нами, дещо зі справами редакції, а для справ адміністрації, де я виготовив йому ширший доклад, наполягаючи на цифри, на рахунки, на бюджет - якимось і часу не знайшлося... Він був голодний, квалівся до ресторану. А ресторан вибрав - "Континенталь" - один з найдорожчих... Ми в трійку тут добре пообідали. Звичайно, було добре вино, а до закуски і добра горілка... Говорили за обідом про всякі "новини" та пустяковини. Він все якимось в розмові не давався втягнути його в наші редакційні пляни і потреби. Наші клопоти і журба - його не торкалась, не цікавила. По обіді - кава чорна... з лікерами і засиділись до темного вечера. Ноби трохи розіятись походили вздовж Хрещатиком і назад. Він заїшов до свого готелю передізнати з умовою, що ми о 9-ій годині будемо у його і підємо на музику, на вечеру... Музику слухати повів він нас в "Апольо"... Гостили тут не ми його, нашого гостя, а знову він нас - вечерю, шампанським та легкою розвагою на сцені ресторану... Розійшлись ми таки зовсім пізно. Прощаючись Ів.Мар. казав, "що і ще?! /не переговорювали ми, то пишть листом... а як що дуже важне - приїжджайте... переїзд і добові на мій рахунок..."

На другий день наш видавець виїхав з Києва. Вразіння наше від його було не веселе. Ми вже побоювались, щоби не заїхати з ним під дурного хату. Ми бачили, що п. Бойко має дурні гроші, і витрачає їх легко, і не на те, на що би треба було. Як на довго йому стачить - ми не знали... Тим часом видання останніх 2-х книжок на закінчення першого року видання та організація передплати на новий рік йшло добре. Редакція "Української Хати" окрилена новими плянами бадьоро йде вперед до їх здійснення. Тепер вже "Рада" та її заходи нам не дошкулять!...

Десь на початку 1910 року І.Х.Бойко їде до Петербургу. Там замовляє друк на добром крейдяному папері багатьох картин художника Сергія Васильківського /свого харківського приятеля/, що мають бути ілюстраційним додатком до "Української Хати" в цім році. Видруковано їх по 3000 примірників, так що їх ми згодом продавали їх окремо від часопису. Там же була зроблена кліша на нову титульну сторінку журналу роботи того ж С.Вас-го. Зроблено її в суто-українофільському стилі. Цей негласний дарунок Бойко надсилав до Києва, в редакцію "Української Хати".

Тут же в Петербурзі Іван Харитонович познайомився з Олесем. Видав його другий том поезій та запросив його до співробітництва в "Українській Хаті" і то виключно в "Українській Хаті". Таке виключне право друку його творів в нас Бойко оплачує у висоті 300 карбованців одноразово, а кожний рядок його поезії по 10 копійок, тобто подвійно, бо нормальний гонорар в "Укр.Хаті" поетичних творів був 5 копійок від рядка... Олесь згодився і в 1910 році друкував всі свої твори, а в тім і свою ліричну поему "Ще року", з якою так "носився" М.Зеров... В цімже році О.Олесь переїхав до Києва, де дістав посаду ветеринарного лікаря на київських міських боїнях.

Іронія долі - найтонший, найніжніший лірик України мусів працювати в міській бібліотеці.

Якось на весні сталась в Києві сумна пригода - ховали Бориса Грінченка. На похорони з'їхались представники з різних міст. Від Харкова був і Ів.Бойко. Після похоронів п. Видавець "Української Хати" запросив всіх присутніх співробітників журналу на спільну фотознімку, а опісля й на обід. Фотографувалися всі ті, що на той момент були в Києві /крім, здається, Галини Журби!/. Це була перша і єдина фотознімка нашої редакції. Були тут: Ів.Бойко -, з права М.Ю.Шаповал, з ліва я - і навкруги: М.Вороний, Гр.Чупринка, Юр.Вудяк, Ю.Сірий, здається був і Олесь... На обід ми широко розсілись в головній залі ресторану "Континенталь" на Миколаївській вулиці, біля цирку... Смачно їли, чимало і пили, а ще більше говорили. Головним промовцем, і взагалі мовцем був М.Ю.Шаповал. Про боротьбу з літературними ворогами "Української Хати"... з ненависним "українофільством". Малював - мріяв він про широкий розвиток нашого видання, про необхідність мати при журналі і видавництво книжок... Про нових авторів, молодих поетів, але не обійшлося й без де-яких редакційних курйозів і, навіть, анекдотів. Атмосфера була добра, шира, товариська. Дуже патетично говорив М.Вороний, а дуже просто, як кажуть, "рубав з-плеча" - Ю.Вудяк. Захотілося говорити і Гр.Чупринці, але він був вже в такому стані, що з уст його йшли не слова, а якесь белькотіння... Наш "пан" здавався був задоволений і в доброму настроєві. Не знаю чи той настрій не зник після одержання рахунку та оплати його, бо коштував йому цей репрезентативний обід що-найменше п'ять соток, а значить, можна би було видати два нормальних зшитки журналу...

4.

Часопис наш розвивався: вже перші дві книжки р.1910-го мали де-що іншу обгортку і титул, а вже, починаючи з книжки III-ої він виходив у "прикрасі" худ.С.Васильківського: його бо була титульна сторінка та його малюнки - ілюстраційні додатки. Але було більше відмін і новим в тексті. Рано на весні 1911-го їздили пароплавом на могилу Шевченка. То була традиція. Були гості і з Чернігова, між ними і Микола Вороний. Тут він познайомився з новою сестрою, Наталкою Кузьмиченською, а вона позаочно познайомилася з "Українською Хатою" і мною. І коли М.Вороний перенісся на життя до Києва, то поспішив завітати до нашої редакції. І вже на порозі хати голосно і патетично вигукував мені на зустріч: -2Павло Олександрович!... пізнаю, пізнаю молодого римлянина при праці... дві краплі води - сестра Наталка Олександрівна і брат Павло Олександрович... Ну й як звичайно, накладав цвікер на ніс, він йому опадав, розмахував руками і солоденько воміхався... М.Вороний був Вороним Микольцем всюди і завжди "друзькою". Не було ще йому тут де ужити якогось французького речення, яке, напевне, уживав далі, вже балакаючи з Микитом Косимовичем... М.Вороний дістав запрошення прийняти блажучу участь в нашій виданні. Правда, де-що знайшлося випадково /1/ з ним і він залпав ті поезії в редакції. Так почалося його не багате, але постійне співробітництво в "У.Х." Незабаром появилася в нас новельки Ольги Кобилянської, з якою почав своє часте листування Микита Косимович, великий поклонник творчості її. Це дало нам згодом велику радість - ми могли друкувати її велику повість "За ситуаціями..." В цій же році почали ми друкувати і твори Володимира Винниченка а теж на особливих умовах - сто рублів друкованої аркуші!... Інтерес видання випадав згодитися на ці тяжки його вимоги. Він видрукував в нас пару новелок: "Талісман", "Таємнича пригода" і ще щось, що дало притоку "щотливій" "Раді" і радянам підняти галас про те, що Винниченко пише, а "Укр.Хата" друкує "страшну порнографію"... Стипаненко в книгарні мало не побив автора, а журнал "Укр.Хату" казав закинути на горішню полицю і не про давати "такого паскудства"... Знайшовся опікун українофільської моралі?...

Праця йшла легко і нормально. Війна з "Радю" не вгавала, а доходила вершка після виходу в світ брошури С.Офретова - "Серед сміливих людей" та памфлета О.Білоусенка /Ол.Льтоцького/. Все то окероване було проти "Української Хати", М.Шаповала, як критика і публіциста її, який не спускав з ока всі ходи і слова "Раді". Але це наші

справі не тільки не перешкоджало, але й допомагало, бо читач починав розбиратись у справах і займав ту, чи ту позицію. Почали з'являтися правдиві "хатяне", тобто люди наших поглядів, люди гарячих переконань та сміливого слова й чину... Передплатників збільшувалось, попит на журнал зростав. Навіть Степаненко знайшов місце для "Української Хати" на прилавках книгарні, бо продавати її було вигідно. Перед нами стелились втішні перспективи. Пан Видавець акуратно посилав нам умовлену суму на кожне чергове число /по 350 карбованців/. 7-8 число /липень-серпень/ має бути подвійним і вийти в кінці серпня, а то і на початку вересня, щоб працівники редакції могли в липні місяці дістати відпочинок. А я до того ще був запрошений в гостину до панства Бойків в їх маєток "Борисово" в Геленджик на березі Чорного моря... Мю пишу гостину я не описую, бо зробив це у своїй новелі "Під баштою слонової кости" /Прага-Берлін, 1923. В-во "Нова Україна"/. Гуляще життя наше там, наші розваги та інтереси описано в новелі без прибільшень. Дієвих осіб також там легко пізнати... Перебуваючи в щоденному стикові з Іваном Харитоновичем, чуючи його і бачучи його поступовання, в моїм серці все більше закрадався страх і побоювання, як би цей, просто таки нічим незацікавлений, пан та в одну з хвилин не роздумав і не припинив своїх дарунків /не інакше!/"Укр.Хаті". А пан Видавець і словом ніколи не прихопиться про неї, наче він її і не знає. Це було лихою ознакою!.. Перебування моє в цій маєтку згодом принесло "Укр.Хаті" маленьку вигоду. Посилаючи у друкарню матеріали, а то і гроші, я, нехотючи, увів у блуд управителя друкарні, який порахував мене просто власником маєтку, а тому наділив мене великим довір'ям, а одночасно і кредитом. Це нам згодом дуже й дуже придалося...

По моїм повероті з побережжя Чорного моря до Києва вийшла солідна /правда подвійна!/"Укр.Хати" за липень-серпень. Проїшла і осінь в цілковитім спокої /тільки не літературнім/. І лише в кінці жовтня ми дістали повідомлення від п.Видавця, що через господарчі перешкоди він далі не може, і не буде, надсилати нам умовленої дотації на видання "Української Хати". Це не було для нас несподіванкою. Ми лише чекали його акту, по крайній мірі перед Новим Роком, по закінченні біжучого річника. Тим часом я поспішно склав подробищий звіт, щоб тим показати Видавцеві, що на саме видання журналу ним витрачено, порівнююче, невелика сума /біля трьох тисяч карбованців!/" і з тим поїхав до Харкова, "рятувати" справу... Прийняв мене Іван Харитонович з полудня в робочому кабінеті, за письмовим столом заваленим паперами, рахунками, листами. Ів.Хар. почав мене знайомити зі своїми черговими клопотами: він розбив велику площу маєтку чорноморського і продає окремі участки під віллі й дачі, прокладає там дороги і хідники; будує свою пристань - "Борисово" для зручності майбутніх своїх дачників... і ще, і ще щось... То була ціра правда, з тим проектом він носився ще у літі... Я слухав, переглядав плани, кошториси і нічого не міг сказати ні за, ні проти... Випучивши мене і себе він зірвався і повів в місцевий драматичний театр, де була замовлена люба і буде чекати його дружина. По театрі ходили ми на вечерю, не до хати, але в ресторан і тут, як і в театрі, ми не промовили про нашу справу ані словечка. Видно було, що вона в його вже давно порішена і більше вона його не цікавить. Генеральну балачку відложено до завтра на 10 годин. В умовлений час я застав Ів.Харитоновича в кабінеті за бесідою з своїм інженером-будівником. Коли прийшла моя черга, мені не зоставалось нічого більше до говорення, як лише широко-широко подякувати за все, що ним було зроблено для "Української Хати" і з тим від'їхати до Києва... Ідучи на останні переговори, я мав, коли би дістати ще у видавця на закінчення річника. Але так воно не сталося, я дістав лише останню невеличку сотню карбованців на подорожні витрати... Розійшлися ми з ним по-приятельськи, щоб більше й не зустрічатись. Але сувора доля ще нас звела - я бачив Івана Харитоновича в гурті харків'ян, що тікали з Харкова перед шах-раєвими большевицькими бандами. Але він, здається, з Києва повернувся назад до Харкова. Його доля мені невідома, хоча, напевне, не олодка була...

Проблема землі і влади.

Раду Міністрів було сформовано і затверджено Директорією 26 грудня 1918 року в такому складі:

1. Чеховський В.	/УСДРП/	- голова Ради Міністрів і Міністр Закордонних Справ
2. Антонович Д.	"	Міністр Мистецтва
3. Матюшенко Б.	"	" Народнього Здоров'я
4. Мартос Борис	"	" Продовольчих Справ
5. Мазуренко В.	"	Вик.обов. " Фінансів
6. Михайлів Л.	"	" " " Праці
7. Мишко О.	/УПС-Р/	" Внутрішніх Справ
8. Шаповал М-та	"	" Земельних Справ
9. Стефан І.	"	" Пошти і Телеграфів
10. Остапенко С.	" ?	" Торгу і Промисловости
11. Холодний П.	/УПС-Ф/	Вик.обов. " Народньої Освіти
12. Шелухін С.	"	" " " Кустарів
13. Білинський М.	/УПС-С/	" " Морських Справ
14. Осецький О., ген.	"	Вик.обов. " Військових Справ
15. Симонів Л.	"	Державний Контролер
16. Пилипчук П.	/Непартз/	Керуючий Міністерством Шляхів
17. Липа І.	"	" Управлінням Культів
18. Сніжка І.	/ ? /	Виконуючий обов'язки Державного Секретаря.

За деякий час в складі Міністерської Ради зайшли такі зміни: замість Холодного П. наступив його однопартієць Огієнко Іван /УПС-Ф/, замість Сніжка І. наступив Корчиловський М./УПС-Ф/, замість Мазуренка В. наступив Мартос Борис /УСДРП/ - Міністром Фінансів. На Міністра Жидівських Справ покликано Ревуцького А. з Жидівської Соціал-Демокр. Партії Іволе Ціон.

Тут слід відмітити цікаву історичну політично-партійну структуральну непослідовність: революцію проти реакційного режиму П.Скоропадського організували і дали готову справу в руки Директорії, два соціалісти: Микита Шаповал від УПС-Р і Володи Гринишченко від УСДРП /але без відомої їм УСДРП/ а до всенароднього повстання стало селянство репрезентоване організуючими колективними ЦК Селянської Спідки і ЦК УПС-Р. УСДРП участі в підготовці повстання зовсім не приймала, УПС-Ф лояльно співпрацювала з режимом Скоропадського, а УПСС і УПСД стояли в опозиції до режиму "гетьманського". Раніше ми зазначили, що в день виїзду Директорії до Білої Церкви, до Січових Стрільців, в Києві був організований Революційний Комітет з саях еседеків/УСДРП/, а в Директорію на 5 членів пройшло аж 2 членів УСДРП /Гринишченко і Петлора/. З цього бачимо як еволюція меншовицька УСДРП стає надто революційною, коли йде питання влади. Так само і в випадкові творення Кабінету Міністрів: УСДРП - 6 місць, УПСР - 4 місць /найчисленіша і революційна партія/, УПСС - 3 місць, УПСФ - 2 місць, непартійні 3, і жидівських соціалістів 1. Проти 4 соціалістів-революціонерів став блок 15 різно партійних міністрів від соціал-демократів опортуністів до мілансько-ліберальних демократів. Як побачимо далі така структура Кабінету Міністрів дасть свої наслідки в практичній праці державній: замість йти з трудовим народом і виконати в першу чергу невідкладно соціально економічні законодавства, почалися відкладація, напрям політики внутрішньої виравно з відкладавання переведення земельного закона і орієнтація на Антанту та її сателітів /Польщу і Румунію/. Не будь соціал-демократичного опортунізму і орієнтації на Антанту, справа боротьби за державність Української Народньої Республіки була б іншою, але про це далі.

Зайснувало ненормальне і не співзвучне положення між владою і революційним трудовим населенням України. Керівниками трудової селянської і робітничої України стали мілансько-ліберальні панни, яким політика задоволення трудових мас, дарма що закони такі існували, були або байдужа, або її протинна. Замість негайного відновити Земельний Закон Центральної Ради з 18.І.1918 р.і відразу приступити до практичного його

здійснення хоч в основних формах, хоч би дати доказ що щось в земельній справі робиться і тим пібити у московських демагогів і брижунів атути агітації і боротьби, почалися відкладавання, провокації, критикування, що цей закон мав би майже такий самий як і большевицький і що його треба змінити, щоб задовольнити і маєтніці прошарки селянства і збіднілого "селянського" панства. Замість однодушного рішення вдержати мир з РСФСР, скріпитися економічно, задовольнити трудові маси селянські наділом-землею, організувати військово-мілітарну оборону і створити власну армію трудового населення України, яке боронило б революційних здобутків соціально-економічних і національно-політичних, в Директорії і Кабінеті Міністрів запанував двоподіл: на тих що стали в обороні трудових мас і переведення в життя соціально-економічних законодавств /Селянська Спілка, УПСР-центр, УПСР-боротьбісти і УСДРП-незалежні/ та тих що орієнтувались на Антанту, яка в Одесі оснувала своє гніздо з чорносотенно-контрреволюційними московськими білими генералами для відновлення дореволюційної Російської імперії, непризнаючи за народами населених РСФСР ніяких державних прав. На Антанту яка висловила домагання війни з РСФСР за всяку ціну.

Щоб мати ясний перегляд тих сил які творили революцію, приймали в ній участь та їх національно-політичні і соціально-економічні програми, дозволимо тут розглянути організуючі і рушійні сили революції.

Організуючі і рушійні сили революції.

Під організуючими силами революції ми розуміємо політичні партії, групи, організації і їх комплекси.

Під рушійними силами - розуміємо народні маси, що населяють Україну: в роках 1917-1921 це було військо, селянство всіх соціальних категорій, робітництво, трудова інтелігенція.

Переглядом контр-революційних сил займатися не будемо, так само як і національно меншинними групами: все це сили були ворожі державності України, за малими винятками, одиницями, яких роля була непомітна.

Не ставимо собі за ціль подавати тут історії партій, тільки їх деякі хронологічні дата і засяги в Українській Революції.

І. Українська Партія Соціалістів - Революціонерів, скорочено УПСР, або соц.-рев., або есери.

Інакомислячі противники: для побороення другої політичної партії часто вживають тенденційно неправдивих інформацій, щоб тим підорвати віру в суспільстві до тої чи тої супротивної і конкуруючої партії, організації чи навіть їх комплексів.

Такі неправдиві інформації говорені і писані в пресі або книжках можна знайти і проти УПСР. Розповсюджують їх, звичайно, особи приналежні до інших політичних партій, груп або їх союзів. Робляться два закиди: ніби УПСР походить від Російської Партії Соціалістів Революціонерів і що УПСР повстала майже тільки в 1917 році а до того її зовсім не існувало. Обидва закиди неправдиві, тенденційні і немає під собою ґрунту.

УПСР виростала з українського селянського ґрунту, тому її не дивно, що вона стала ідейно-ідеологічною провідною партією українського селянства, зокрема його трудової частини.

Народження УПСР треба віднести на 80 роки XIX століття, на той час, коли великий суспільний і політичний діяч Михайло Драгоманів провадив українську національну і соціально визвольну акцію з закордону. Це-ж він перший написав програму визволення України з національної і соціальної неволі, підписану Михайлом Драгомановим, Сергієм Подолінським і Михайлом Павликом в Женеві 1 вересня 1880 року. Ця програма мала величезний вплив на формування політичної свідомості української інтелігенції, яка тоді походила з маєтних або службових прошарків українського суспільства. Тільки мабуть виняток з цього робили в Галичині М.Павлик, І.Франко і інші. Цією на початку XX стол.

склад соціалістичних груп дуже змінюється: починає входити інтелігенція з середніх суспільних прошарків а потім і з трудових селянських мас, робітників і інтелігенції.

Є правдою, що УПСР має деякі спільності в системі соціалістичного світогляду народницьких партій у багатьох народів Західної Європи і в народів буншої Російської імперії, як: Бірменська партія "Гашнакцхун", Грузинська партія Соціалістів-Федералістів революціонерів, Білоруська партія Соціалістів-Революціонерів і нарешті Російська /читає Іосковська/ партія Соціалістів-Революціонерів. Це все партії народницькі і не марксістські.

Ці партії побудовані на світогляді плурастичному /що визнають вплив багатьох чинників на суспільне життя/ і в основі русійних сил суспільного процесу приймають інтегральність соціалізму /сукупність і рівність всіх працюючих верств в соціалістичній перебудові: селянство, робітництво, трудова інтелігенція, - а не першынство одной з них/.

Перша на Україні, під російською окупацією, самостійна українська соціалістично - революційна організація виникла 1885 року, що виділилася з загального українського земляцтва в Петербурзі і тоді прийняла назву "Української Соціал-Революційної Партії /Галин М.: Спомини/, фактично це був перший гурток /партія/ що дав собі таку назву. Цей гурток тоді виділив з себе Комітет, до якого увійшли М.Галин, М.Василів, П.Литварів, М.Чернишів і Д.Петровський.

Чернишів і Василів виробили партійний програм який було передано М.Драгоманову в Женеву, на перегляд. Переглянутий і доповнений М.Драгомановим статут був затверджений на зборах в 1886 році.

Подібні гуртки повставали і в інших містах України, які поміж собою мали контакт, але спільної організації не творили.

Коли 5 лютого 1900 року повстала Революційна Українська Партія - РУП, в Києві, тоді деякі групи соціалістів-революціонерів ввійшли в РУП, але коли 1902 року повстали в РУП ідеологічні розходження то тоді виділилася група з М.Михновських, на чолі і заклали Українську Народню Партію і виділилися соціалісти - революціонери та знову відновили свої організації соціалістів - революціонерів. Частина з них вступила до російських соціалістів-революціонерів, які організувалися на Україні значно пізніше.

Революція 1905 року дала поштовх до активізації революційних соціалістичних організацій і українські соціалісти-революціонери тоді виявили широку революційну діяльність в Україні, полем діяльності було селянство, зокрема безземельне і малоземельне.

До Російської Державної Думи соціалісти-революціонери провели своїх депутатів, які заклали там свою фракцію "Українська Трудова Громада" з виразним національним і соціалістичним характером.

В тому ж 1907 році відбувся з'їзд соціалістично-революційних груп і організацій, заклали на тому з'їзді Українську Партію Соціалістів-Революціонерів. Це був перший з'їзд, що називався Установчим.

Депутати від УПСР в Державній Думі Хвист і Довгополов виступали з таким програмом: "В ділянці економічній на перший план ми висувалимо домагання землі народові, якою мають користуватися лише ті, що вкладають у неї свою працю. Для цього ми вважаємо за необхідне провести в законодавчому порядку примусове вивласнення у Краєвий фонд казенних, удільних, кабінетних, монастирських, церковних і всіх приватно-власницьких земель, що перевищують трудову норму, для передання їх у порівне користування трудовому народові"/А.Животко: 50 років. До історії Української Партії Соціалістів-Революціонерів. Прага, 1936., стор. 8/.

Реакція здушила революцію і всі соціально-економічні і національні вимоги народних представників в Д.Думі були здушені. УПСР змучена була в 1908 році піти в нелегальне існування, дехто з її членів пішов до в'язниці, а Хвист з декількома товаришами були заслані в Сибір. М.Залізняка з декількома товаришами емігрував до Відня, де провадив видання партійної літератури, яка була ілєгально розповсюджувана на Україні і в Австро-Угорській монархії.

Під 1911 року УПСР почала проявляти свою діяльність і в 1914 настільки була сильною організаційно, що війну і революцію зустріла зовсім приготованою. На початку війни

УПСР випустила кілька відозв до населення України, в яких поставлені такі домагання: "Борімося за права свого народу. Борімося за його самостійність, щоб він сам правив собою, сам через своїх людей давав собі лад. Борімося за самостійну, ні від кого незалежну Україну!... Хай живе революція для здобуття вільної України!... Самостійна Україна мислила лише при переведенні в життя нашого давнього гасла - земля для селян! Бо лише відібрання землі від польських і московських панів дасть нам наново оиду..."

УПСР не забула звернутися відозвами й до українського робітництва і інтелігенції, в яких закликала боротися за самостійну Україну і соціально-економічні реформи та поліпшення матеріального добробуту трудових мас українських.

Від 1913 року до половини 1915 року УПСР видавала свій партійний орган "Боротьба", редагував М. Ковалевський.

Особливу увагу УПСР приділяла селянській молоді, в кооперації та ще інших установ і організаціях.

ПЕРШИЙ Звичайний З'їзд УПСР заповіджений в 1915 році не міг відбутися, він відбувся під час революції 4-5 квітня 1917 року. Вибрано Центральний Комітет, до якого увійшли: Л. Рочковський /розстріляний комуністами 1918 р. в Полтаві/, К. Корж /розстріляний комуністами в 1919 р. в Києві/, М. Залізник, В. Ігнатенко, Л. Ковалів, І. Маєвський, О. Шлейченко, П. Христак. На цьому З'їзді були прийняті такі ухвали:

"...партійний З'їзд УПСР визнає найбільшою потребою українського народу негайне переведення в життя широкої національно-територіальної автономії України... ..щоб салдати українського походження були виділені в окремі українські полки..."

"...З'їзд став, в своїй більшості, на точку погляду, що партія буде настоювати на передачі всіх державних, кабінетських та приватних ґрунтів на Україні в Український Земельний Фонд, з якого земля має розспреділятися /для користування/ через громадські організації між селянством..."

Також ухвалено відновити видання партійного органу "Боротьба", легально.

УПСР дуже швидко розросталася і стала єдиною масовою партією українського селянства та зайняла провідне становище в революційній дії. Між селянство кинуті головні сили партії що дало у висліді організацію Українська Селянська Спілка.

В Національному Конгресі, Центральній Раді, військових і професійних з'їздах, конференціях і взагалі у всіх працях національного відродження України УПСР зайняла провідне і відповідальне становище.

ДРУГИЙ Звичайний З'їзд відбувся в дні 15-19 липня 1917 року в Києві. До Центрального Комітету обрано: Салтана М., Севрика О., Скримовича В., Ісаєвича Д., Христюка П., Лизанівського І., Чечеля М., Полонського, Шлейченка, Базяка О., Шрага М., Полозова, Ковалевського М., Коржа К., Коваленка, Пугач І. /розстріляний комуністами 26.І.1918 р. в Києві/, Панченко. В справі національно-політичній ухвалено /скорочено/:

І. По земельному питанню:

"Право приватної власності на землю касується на заше, і земля вилучається з товарообміну.

Вся земля на Україні /Український Земельний Фонд/ переходить без викупу в користування всього трудового народу, який порядкує нею через сільські громади, волостні, повітові, краєві та всеукраїнський земельні комітети, обрані трудовим народом, на основі загального, рівного, прямого і таємного голосування.

Землю користується тільки той, хто сам або в товаристві обробляє її власною працею, на основі урівнюючого принципу. Як шлях до проведення цього принципу, установлюється норма - не менше споживчої і не більше трудової."

"...бажано великі зразкові господарства, не руйнуючи, передати до рук трудових хліборобських товариств, як осередки майбутнього суспільного хазяйнування.

Річки, ліси, копальні і всі інші природні багатства переходять в користування всього трудового народу, який ними завідує через вищі краєві органи самоврядування і Український Союз."

Земельна справа вирішиться на Українських Установчих Зборах"

2. По національному питанню:

"Під теперішню хвилю Українська Партія Соціалістів Революціонерів вважає необхідним вимагати перетворення російської держави на федерацію рівноправних національно-територіальних республік, з забезпеченням в їх межах прав національних меншостей. Якщо ж до України, то вона повинна приступити до федерації з іншими народами, як демократична республіка в своїх етнографічних межах, незалежно від сучасної її державної приналежності". /П.Християк: Укр.Револуція, Том I, ст.108,109/.

При обмірковуванні вище поданих ухвал і в дискусіях намітилося аж три течії:

Ліва течія - або група інтернаціоналістів настоювала на вирішенні соціально-економічних питань.

Конфедералістична течія видвигала на перше місце національно-політичне питання, і виставило гасло самостійності України.

Основна течія стояла на становищі сувереності України і переведення в життя соціально-економічного програму одночасово.

Але всі ухвали приймалися майже одностайно.

Третій З'їзд УПСР відбувся в Києві в днях 21-24 листопада 1917 року. Учасників було біля 500 делегатів. Ліди закидали своїм товаришам, що вони в Центральній Раді ведуть національну політику і недоцінюють соціально-економічних моментів і тим самим піддає під загрозу інационально-політичні здобутки революції. З'їздом було ухвалено:

1. В справах Центральної Ради.

"Третій З'їзд УПСР зазначаючи великі національно-політичні здобутки революції, останнім пунктом яких являється проголошення Української Народньої Республіки, вважає необхідним боротися далі за розвиток національно-політичних форм життя...

... - З'їзд знаходить потрібним вказати Центральній Раді, що коли вона стане на такий шлях /форсування національно-політичного моменту і відкладання розв'язки соціально-економічних питань.С.З./, то загубить під собою спору трудової класи народу - класи селян і робітників на Україні, а, загубивши свій вплив і цю опору, може викликати у відповідний момент несприятливу реакцію в масах, яка стане грізною і для національних здобутків революції. Виходячи з усього вищесказаного, З'їзд ставить черговим завданням в роботі фракції УПСР в Центральній Раді провадження рішучої і ясної класової політики.

З'їзд вважає необхідним негайне вироблення та переведення в життя законопроектів /в дусі партійного програму/: а/ закону про скасування приватної власності на землю, б/ закону про установлення державно-робітничого контролю над фабричною продукцією, в/ закону про персональну автономію національних меншостей на Україні, г/ закону про націоналізацію деяких галузей продукції і розподілення особливо тих, які припинили свою роботу.

Центральна Рада і Генеральний Секретаріат повинні зробити всі можливі заходи, щоб не допустити до остановки заводів, а такі, що стали, відновити, щоб не допустити до упадку промисловості і безробіття".

2. Про форму влади.

З'їзд УПСР не вважає потрібним перебірати Центральної Ради, ... З'їзд доручає фракції УПСР в Центральній Раді домагатися, щоб Центральна Рада взяла негайно на себе почин утворення всеукраїнського класового органу трудової демократії.

Для того, щоб Центральна Рада мала найрішучішу підтримку провідних органів революційної демократії, вона повинна подбати про негайне створення всеукраїнських об'єднаних територіальних центрів - рад робітничих, селянських та військових депутатів, які забезпечать центральному класовому органу точний і безпосередній зв'язок з організаціями революційної демократії на місцях. Для цього Центральна Рада повинна, між іншим, негайно перевести в життя територіальне розподілення війська, шляхом евакуації чужого війська з України - виведення укомплектованих з не-Українців військових частин і замінення їх по всіх гарнізонах України територіальним українським військом... При тому всі українські воїни на фронті мусять бути виділені в окремі частини.

...доручається партійним організаціям УПСР подбати, щоб переобірати військові,

селянські і робітничі Ради як найшвидше і зараз же по перевибранню місцевих рад скликати всеукраїнський з'їзд рад робітничих депутатів, який виділить з себе всеукраїнську раду депутатів.

Всі ці три всеукраїнські ради /селянська, робітнича і військова/ утворять центральний всеукраїнський класовий орган.

Крім того, в цей орган повинні влитись депутати від територіальних українських з'їздів тих трудових верств, які не представлені в задовольняючій мірі в вказаних вище радах, як залізничники, поштовики і телеграфісти, шосейники та робітники торговельних пароплавів, а також представники всіх соціалістических партій на Україні, які стоять на класовій точці погляду..., в склад його повинні увійти також представники від українських частин фронту і фльоти, причому Українці-моряки з Балтійського фльоту повинні бути переведені в Чорноморський.

Тільки такий класовий орган може існувати, як постійна установа, організована з низу до верху, на яку буде спиратися центральна влада і реалізувати через неї свою політику.

Тільки в такій організації можуть найти піддержку Українські Установчі Збори і перевести свою виборчу роботу без особливих катастроф". Христак, II.

З вищевказаних ухвал бачимо, що УПСР мала на думці творити владу на Україні цілком своєрідну, неподібну до форми влад в Західній Європі чи інших частинах світу, так само й неподібну до московсько-Ленінської - комуністичної влади. Це мала бути оригінальна національна українська влада, яка виростала з Українського ґрунту революційно.

До великих успіхів національно-політичного значення УПСР треба віднести й її чинність у мировій делегації до Береста Литовського членів: Севрюка, Голубовича, Любинського і Полозова, що своїм дипломатичним хистом досягли максимальних здобутків на Мировій Конференції 9 лютого 1918 року. Згідно цього договору тоді вся Галичина /без шкідливого поділу на Східну і Західну С.З./, аж до Кракова, Коломиї, Полісся і Підляшся були визнані Українською територією.

Після проголошення IV Універсалу Українською Центральною Радою 22 січня 1918 р. всю політику УНРеспубліки на свої плечі взяла УПСР і провадила її аж до пучу ген. Скоропадським 29 квітня 1918 року.

Соціально-економічна програма в IV Універсалі було ділом УПСР.

На цім з'їзді ідеологічні суперечності ще більш виникли ^{ся}яскраво і кожна течія мала свої погляди на проблему влади.

Ліва частина, до якої тоді входили: Полозов, Лубченко, Михайличенко, Еманський, Бачинський, Сіверо-Одоевський і інші домагалися утворення ліво-есерівського уряду, проголошення радянської форми влади та замирення з РСФСР. Прийшли вони до думки, зробити переворот і захопити владу в свої руки, але до цього не дійшло, мабуть, тільки тому, що всі вони були арештовані, як члени Центр.Комітету так і Центральної Ради. Арешт перевів комендант м.Київа Ковенко /УСДРП/. До уряду відмовилися увійти.

Центр і правіця: Салтан, Чечель, Шрап, Корж, Лизанівський, Охримович, Христак і інші домагалися утворення уряду з УПСР /воїх течій/, лівої течії УСДРП і від Ради селянських, робітничих і військових депутатів; ведення війни з РСФСР. Але до цього не дійшло і Голубович створив Раду Міністрів з таких політичних середовищ: УПСР - 5 міністрів, УСДРП - 2 міністрів і "співчуваючих" УПСР - 3 міністрів.

ЧЕТВЕРТИЙ З'їзд відбувся УПСР в днях 13-16 травня 1918 року, ілегално в Святошинському лісі і в Пущі Водічній, бо влада ген. Скоропадського заборонила цей з'їзд. Після доповідей з місць розвинулася дискусія з якої виявилися течії в поглядах на владу Голубовича і до узурпаторського режиму Скоропадського. Внаслідок цього прийшло до поділу в УПСР на три цілком виразно сформованих ідеологічних течій, і які в дальших подіях зайняли свої виразні позиції: УПСР-ліві або боротьбісти, УПСР - центр і УПСР - праві.

Далі буде.

О. Чапківський.

НЕ ПО РОЗУМІННЯ.

Промова-реферат, виголошена ренесатором варяжського феодалізму і трубадуром варяжської зброї на святочній академії Тараса Шевченка в одному великому місті в ЗДА, викликала загальне обурення. Проти зневажливого й образливого застосування референта до присутніх і до українського суспільства появилися в українській пресі статті про тесту людей з певним громадським заслуженням, які до того часу на цвірікання ренесатора і трубадура не звертали уваги, мовляв бавитися дитина у феодальну казочку, але стільців при тому не ламав, то нехай собі бавиться. Від того нікого ні холодить, ні гріє. Є то ліпше ніж почне розпанашуватися. Але бавлення зрештою довело ренесатора до розпакошення. На святі Шевченка він стратив міру пристоїності і слушного тримання до тої степені, що не тільки люди з громадською витримкою обурилися, але схвилювалися й звичайні присутні, що прийшли на свято віддати пошану Великому Українцеві.

До українських редакцій засилалися повні обурення листи. Ренесатор у своїй промові вживав образливих вульгарних слів, як наприклад "бзів", а говорячи до мікрофону, безнастанно відходив від нього, що дратувало присутніх. Вони замість цілих слів і речень чули тільки їх відламки і вбачали в цьому зневагу безпосередньо до себе. Однак обурення цілковито надаремне, тільки зайве витрачання енергії, яку можна вижити на щось ліпше і вартісніше.

Причина обурення звичайне непорозуміння. Висвітлення непорозуміння дуже просте. Ренесатор феодалізму повністю перенявся психологією феодала. Феодал же задивляється на всіх, як на своїх безмовних підлеглих, не маючих права на власну думку, і вважає себе єдиним авторитетом для всіх, відповідальним за своє поведіння і свої вчинки тільки перед самим собою. Тому то, щоб феодал не сказав і в якій спосіб не промовив, має присутніми бути приято з оплесками, з подивом, з поклонами і подякою.

Занедавно перед академією Тараса Шевченка відбулося урочисте справлення ювілею самого ренесатора. На ньому ювілят своїми прихильниками й однодумцями був проголошений великим і поставлений на п'єдестал вище самого Тараса Шевченка, а один "наймудріший" редактор назвав його "найвишарпанішим". Німецький філософ Фрідріх Ніше сказав: "з горбатим говорити по горбатову". З речення Ніше виходить: горбатий говорить по горбатову, пришепелюватиме по пришепелюватору а великатий по великатору. Великоте говоріння ренесатора й трубадура обумовлено його переконаннями, що в його словах надзвичайно багато мудрості, присутні не в стані її оприйняти, коли він буде її висловлювати цілими словами і повними реченнями. Та і в нього самого від тої повністю висловленої мудрості замаскується голова і для розмаскування доведеться брати якусь гірку медицину. Присутнім вистарчить передати частину своєї мудрості а злишок її покласти в резерві. Тим же відсовується потреба уживати після промови відповідної медицини.

ФІНАЛ ПЕРОНА З РИМО-КАТОЛІКАМИ.

"На конференції президента Аргентини, Перона, з римо-католицьким кардиналом Люї Копело, примасом Аргентини, запала умова закінчити чотирнадцятирічний спір держави з Католическою Церквою, під час якого державна влада арештувала була 13 священиків під оскарженням, що вони змовлялись повалити державну владу. Але зараз на другий день по цій оголошенні католицьких кіл, міністерство вихови Аргентини оскаржало 89 приватних католицьких шкіл, що вони ошукали державу на 4 міль. пезів /\$ 300.000/"

От як римо-католицьким отцям хочеться влади, вони все мріють про інквізицію з XIII-XVIII століть, щоб народ тримати в темноті, покорі і грошми збирати на "святих".

ЗУБЕГТОВАНИЙ КАРДНАЛ - "Ієрархіяєспанської Римо-Катол. Церкви виключила кардинала Педро Сегуру із своїх рядів. Невідомо тільки чи це на завжди, чи тільки тимчасово на час докохань про очевидний бунт кардинала проти авторитету Ватикану"

Був дуже завзятий, перестарався і не догодив!

/ "Наша Держава", 7.IV.1955/

ПОЧАТОК УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЧО - ПРОФЕСІЙНОГО РУХУ НА ЕМІГРАЦІЇ У ФРАНЦІЇ.

Чисельна українська еміграція у Франції з'явилася в 1924 році. Кадрами її стала політична еміграція в більшості з Великої України та соціально-економічна зі західних земель України, які знаходилися під жорстокою окупацією Польщі.

Політична еміграція - це переважно козаки, старшини та урядовці Української Армії, що майже три роки вели героїчну боротьбу проти ворогів нашої національно-політичної волі та державної незалежності Українського Трудового Народу - червоних і білих імперіалістів Москви та Польщі.

Після погодження червоних Московських імперіалістів з Польськими фашистами й поділу між собою Українських земель Рижським договором миру в 1920 році, Українська Армія без достатку зброї, санітарного устаткування й матеріального забезпечення не могла провадити надалі боротьбу проти московсько-комуністичних орд і перейшла на територію, буваючого вже в останній час, свого "союзника" Польщі.

Нашу Армію "Союзники" обеззброїли й посадили в табори інтернованих за дроти.

Польща у своїй політичній грі проти Москви використовувала ім'я Українські інтерновані військові сили, як диверсійну силу, й тому була зацікавлена тримати цих людей в таборах компактною масою.

Коли знаходилися одиниці, що тікали з таборів, то їх ловила польська поліція або жандармерія й знову повертала до табору.

У цих таборах без відповідних гігієнічних умов, з голодовим раціоном прохарчування, в обдертій одязі і морально пригнічених тримали цих людей біля 4-х років - з листопада 1920 року до квітня 1924 року, часу початку ліквідації таборів.

Не дивлячись на такі несприятливі умови життя бунтні воїни Української Армії не пішли на приманку Московсько-комуністичну амністію та неодноразових закликів через спеціальних емісарів, що приїздили до таборів.

Правда, за цей час невеличкий відсоток вирвався з цих таборів нелюдського життя.

Одні повірили обіцянкам емісарів комуно-імперіалістичної Москви /малий відсоток/ і повернулися в рідну, але не свою країну, де панує Московський кат за допомогою кондот'єрів.

Другі, палаючи снагою ненависті й боротьби проти гнобителів Українського Трудового Народу кинулися кувати зброю, зброю культурного оснащення, щоби надалі провадити боротьбу за волю й державну незалежність свого народу.

Огнищем культурного оснащення української патріотичної молоді отала молода держава - Чехо - Словачка Республіка. Там, заходами й енергією голови Українського Громадського Комітету в Празі - Українського Соціаліста Революціонера Микити Жилиновича Шаповала були створені високі, середні і фахові школи та курси: Українська Господарська Академія, Український Педагогічний Інститут ім.М.Драгоманова, Український Соціологічний Інститут, Високі студії Інженства, Матуральні курси - українська гімназія, Український Робітничий Університет і багато фахових курсів та установ, де тисячі вчорашніх воїнів і старшин засіли на шкільних лавках кувати нову зброю.

І коли почули про ці установи і школи українські воїни в таборах інтернованих у Польщі, то кинулися тікати до Чехії. Одним понастило опинитися на шкільних лавах в умовах людяного життя, а другі попали на польську сторожу й були повернені знову до таборів інтернованих.

Коли ж наступив час ліквідації таборів інтернованих у 1924 році, то бунтні воїни Укр.Армії вирішили піти на самі тяжкі роботи, але не схилили гордої голови перед ворогами свого народу.

Виходом з цього положення стала перспектива виїзду до Франції на працю в металургійній промисловості. З'явилися в таборах представники Металургійних заводів Франції, які вербували людей. Таким чином з таборів почали легально виїждати до Франції цілими групами по 100-200 осіб. Ці групи осідали в Північній Франції /Льотаринґія/ - місці тяжкої індустрії.

Соціально-економічна імміграція поповнювала ряди агрикультурного робітництва Франції. В такий спосіб і з'явилася українська еміграція у Франції.

Зайняті працею в тяжкій металургійній промисловості на заводах та копальнях руди ці люди жили скупченим колективом. Такі умови сприяли до творення своїх національних, культурних і суспільно-громадських організацій. По всіх осідках української еміграції повстають різні організації, як то: "Українська Громада", "Військове Товариство колишніх воїнів армії УНР", "Драматичне Т-во", "Національний Клуб" та багато інших.

Але професійної організації, яка б захищала робітничо-професійні інтереси українського робітника та давала їм правні поради в час покривдження їх працедавцями не було.

Тільки в 1926 році автор цих рядків, взявся до організації Української Робітничо-Професійної Спільки, щоби заповнити цю прогалину в житті нашої еміграції і боронити робітництво від покривдження.

Але не так все легко сталося, як гадалось.

Політична і соціальна несвідомість більшої частини нашої еміграції в ті часи викликала гостру протидію та обвинувачування ініціатора цієї акції в комунізмі, бо на жаль, ще й тепер не тільки робітники але й багато інтелігентів під словом "соціальний" розуміє соціалізм або й комунізм.

Та не зважаючи на різні перешкоди в 1927 році повсталася така організація під назвою: "Українська Робітнича Спілька в Кінотанжі /Північна Франція/, яка була затверджена французькою владою. Охоплювала вона особу організованого робітництва небагато - 30 чоловік, робітників.

Скоро українське робітництво металургійного заводу в Тіонвілю /10 кілометрів од Кінотанжі/ захоплені роботою новоповсталої робітничо-професійної організації в Кінотанжі, й за допомогою автора цих рядків створюють свою робітничу організацію професійного характеру під назвою: "Українська Робітнича Спілька в Тіонвілю".

Так повстало дві організації українського робітничо-професійного руху на еміграції у Франції. До цих організацій в більшості входили робітники з Галичини, Буковини та Волині, і в меншості з Наддніпрянської України.

Українці з Наддніпрянської України, колишні воїни УНР, в ті часи, чогось вважали робітничо-професійні організації зв'язаними з комунізмом і сторонилися їх, в дійсності воно так не було. Причиною цього, звичайно, була несвідомість, як наслідок Московської догматичної неволі.

В організаціях провадилася інтенсивна робота по усвідомленню українського робітництва як з національно-політичного боку так і професійного життя робітництва у державах Західної Європи. Читалися лекції, доклади на різні робітничі і національні теми, і то не лише силами організації, але й визначними українськими політичними діячами, по запрошенню Управми.

Так наприклад, у своїй подорожі до Америки покійний Микита Юсипович Шаповал завітав до Кінотанженської Робітничої Спільки, де пробув серед членів робітничої організації біля 3-х днів, і за цей час він зробив доклад на тему: "Україна й політичне положення" та провадив бесіди з членами організації. Він закликав українське робітництво до організації власних сил, щоби не стати знаряддям експлуатації у руках ворогів національно-політичної і соціально-економічної неволі Українського трудового народу.

Братське і товариське відношення Микити Юсиповича у стосунках з українським робітництвом мало величезний вплив на членів організації.

Тут побував також і колишній редактор "Народної Волі, органу Українського Робітничого Союзу в США т. Ярослав Чиж, під час своєї подорожі до Європи. Він поінформував членів Робітничої Спільки про форми організаційного життя Українського Робітничого Союзу в США та які користи мають члени Союзу.

Щоби мати правний захист членів Української Робітничої Спільки від покривдження їх робітничо-професійних інтересів працедавцями, Управа Спільки навіязала стосунки з французьким Робітничим Синдикатом "С. С. Т.", в якому тоді комуністи ще не мали великого впливу.

Завданням Управи було ввести Українську Робітничу Спільку окремою національною секцією в склад Французького Робітничого Синдикату. У відповідь на це наше звернення, від Франц.Роб.Синдикату прибув відпоручник до Управи Робітничої Спільки і в процесі

переговорів було досягнуто бажаних для нас наслідків. Українську Робітничу Спілку приймали окремою національною секцією й таким чином члени Спілки ставали під правий захист робітничо-професійних інтересів Французького Робітничого Синдикату.

На превеликий жаль, такі корисні задуми в інтересах українського робітництва не далися перевести в життя. На перешкоді до цього стали такі причини:

1. Проти ідей робітничо-професійної організації та її керівників поведено шалену і безчесну пропаганду і наклепи, звязуючи це з комунізмом. Особливо у цій роботі визначилися т.зв. "націоналісти", що у своїй засліпленій боротьбі проти робітничо-професійної організації вживали самих брудних, фальшивих і нечесних засобів. Вони добре знають, що коли українське робітництво стане свідомим своїх завдань і борцем за інтереси українського трудового народу, тоді вийде з лабет їхнього фальшивого патріотизму, яким вони матеріально використовують українського робітника. Для підтвердження наведеного в горі подаю тут один приклад: одного разу "Національний Клуб" улаштував в ті часи академію присвячену Івана Франка й перевів збірку на устаткування надгробника на могилі Каменярка, але ті гроші надіслані на пресовий фонд свого партійного органу, що пропагує дулю тоталітарного устрою України, на чолі з вождем.

2. Мала свідомість українського робітництва була перешкодою до пізнання правди від неправди та визначити де є дієсні національно-політичні і соціально-економічні інтереси українського робітництва і українського трудового народу взагалі.

Через ці причини українські робітники, під впливом порохої агітації сходили на малі візні читання, непостійності й настороженості.

Коли на Загальних Зборах Української Робітничої Спілки в Кюотанжі було поставлено на порядок денний питання про вступ Спілки у Французький Робітничий Синдикат окремою національною секцією, то члени, фальшиво заагітовані, Спілки відмовилися.

Ця постанова була рівнозначна анонсованню цим існування робітничо-професійної організації. Але не зважаючи на всі незгоди й ворожі підкопні Українська Робітничка Спілка в Кюотанжі проіснувала, ведучи інтенсивно-активну роботу, майже 4 роки - до 1931 року. За цей час було видано два числа неперіодичного органу організації "Вісник Української Робітничої Спілки в Кюотанжі, провадилися курси для неграмотних, переведено більше десятка грошових збірок на культурно-народні потреби, улаштувалися академії в пам'ять визначних українських національних подій і визначних людей: 22 січень, 1 листопад, Т.Шевченка, Ів.Франка і т.д.

Коли сталася пацифікація українського населення в Галичині заходами УРСпілки в Кюотанжі було улаштоване віче українських робітників для протесту проти Польських фашистських варварів XX століття перед світовою політичною трибуною - Лігою Націй.

Незнаю з яких причин наші т.зв. "націоналісти" в особі інж.Заварипцького, який у своїй промові на вічу умовляв не робити протесту. Але не зважаючи на такі заперечення з боку "націоналістів", переважача більшість присутніх українських робітників протест ухвалила і було надіслано до Секретаріату Ліги Націй.

На другий день після віча в Кюотанжі Управа Національного Клубу в Нільданжі, на чолі з А...ом, скликала збори колонії українських робітників, щоби виснести протест проти протесту ухваленого на вічу Української Робітничої Спілки в Кюотанжі, як мовляв неправий. Коли присутні довідалися на цих зборах з якою метою їх було скликано, то невагаючи ні хвилини розійшлися по домам й Управі Нац.Клубу не довелося відкривати збори.

Наведені факти яскраво відзеркаляють і в сучасній мент деякі кола, що ведуть розбивацьку роботу в українському громадському і політичному житті.

Причиною занепаду робітничих організацій стався виїзд активних членів із цієї місцевості.

З того часу сталися великі зміни як у житті професійно-робітничих синдикатів так і соціальному законодавстві Франції. Про це докладно поінформую у наступній статті.

С. Т-кий, Франція.

Хто з інтелігентів не веде студій над Україною і суспільними пізнаннями, той не має права лізти до проводу. Хай попередудокаже, що він знає. Раніше ніж братися до будови держави, треба спочатку вивчити що таке держава. М-та Шаповал.

ЯК ПРАЦЮЄ КОНГРЕС.

Конгрес З'єднаних Держав Америки організовано за принципом партійності, і кожна з його палат, Палата Представників і Сенат, контролює та партія, яка має більше число членів. Обидві політичні партії Палати Представників і Сенату самі вибирають своїх працівників, за винятком лише віце-президента, якого звичайно обирають разом з претендентом і який головує в Сенаті. Він може голосувати тільки тоді, коли голоси поділяються надвоє.

Предсідника Палати Представників - він же і спікер - обирає численіша партія. Він є головний стратег партії в Палаті і звільнений від праці в комісіях, а тому має змогу приділити більше часу для переведення програми своєї партії. Спікер є першим кандидатом на пост Президента у випадку смерті чи усунення президента або віце-президента.

У випадку відсутності віце-президента Сенат обирає тимчасового президента з числа всіх членів, який, у відміну від Спікера Палати, звичайно головує в якійсь важливій законодавчій комісії.

Як палата представників так і Сенат мають у Конгресі своїх партійних лідерів. Вони допомагають проводити законопроекти і разом із представниками партії переводять обговорення цих законопроектів.

Зважаючи на те, що на кожну сесію Конгресу надходить буквально тисячі законопроектів, часом дуже великої важливості, Конгрес може дозволити законодавчим комісіям робити підготовчу роботу "вдома". Існує 15 законодавчих комісій у Сенаті та 19 в Палаті. Члени законодавчих комісій, працюючи в Конгресі довгий час, стають спеціалістами з різних питань. Так, один може стати експертом у справах військових, інший у податкових чи сільсько-господарських. Зважаючи на те, що члени Конгресу не завжди можуть бути добре обізнані із деталями кожного законопроекту, постановою комісії для якогось спеціального законопроекту може в великій мірі вплинути на долю такого законопроекту в Конгресі.

Законодавчі комісії можуть схвалити чи відкинути законопроект, навіть не розглядаючи його, як сталося з багатьма малими законопроектами, що навіть не дійшли до Конгресу. Приблизно, останній Конгрес, - 83-й, розглянув тільки одну десяту всіх законопроектів, поданих на двох сесіях.

У Палаті Представників спікер, а в Сенаті президент Сенату, який одночасно є й Віце-президентом З'єднаних Держав, вирішують, до якої комісії передати той чи інший законопроект, а вже Голова комісії звичайно вирішує, чи варто ставити його на обмірковання.

Якщо комісія схвалює законопроект, вона передає його до Палати Представників чи до Сенату, де його можуть схвалити чи відкинути, або повернути до комісії для дальшого розроблення.

Законопроекти, що пройшли Палату Представників чи Сенат, переходять на затвердження до Президента, який повинен винести своє рішення протягом 10 днів. Якщо Президент проти якогось законопроекту, то затвердити його можуть тільки дві третини голосів обидвох палат, при чому всілякі попередні дебати заборонені.

Якщо Президент не оголосить свого рішення протягом десятих днів законопроект стає законом, якщо Конгрес не підкладе його розгляд до скінчення десятиденного терміну. В таких випадках Президент не може підписати законопроект і зробити з нього закон, або вбити його, не роблячи нічого. Такий спосіб заперечення закону звється "кишенькове вето".

Загальна Рада.

Н а с е л е н н я З.Д.А. Згідно статистичного обчислення населення З'єднаних Держав Америки, на 1 березня 1955 року було 164,367.000 душ. Приріст населення за один рік, 1954 виносив 2,825.000 душ, або річний приріст становив 1,7 %.

Н а с е л е н н я Н і м е ч ч и н и. Згідно звіту федеральної німецької канцелярії перепису, у всіх зонах окупації в 1954 році було 71,581.249 душ. Берлін-3,369.000 душ.

А.Ходоровський.

· М О Ї М Д Р У З Я М .

Спомини веселих кнук днів
 Минулись давненько вони.
 Хіба б спитати у журавлів
 Коли відлітають вони в осені.
 Стану я в журавлів питати -
 Як знають про теплі кні дні?
 Чи спіchnуть чи будуть помирати
 На чужині? Як скажуть про їх жалі?
 Журавлі, журавлі - чи ви заснули?
 Я б на ваші сім широкі крила
 І з солов'ями на Рідню чкурнули!
 Та ба! не моя, не моя тут сила...
 Відлітають журавлі, смутком полишили,
 Чорною ниткою на небі звисли...
 Веселої пісні вони не лишили,
 За жмаром синіми вони втомились...

- - -

Коли б так у оповиті простори
 Піднести Арістотеля його драм
 Спокон віку таємничі омофори -
 Піднести чашу Завесу, мрійних дам.
 Ще б за красу - місто продав...
 Я б взяв Завеса, тремтючою рукою
 І з красою ніжною, у ліс почвалав...
 Хіба б відпочив над бистрою рікою.

- - -

А щоб ви з пристраскою зробили?
 Коли б одного дня, з'явився Завес?
 Наколи б дрібненькі руки шию обвили?
 Певно здрігнув би кратер небес!
 Отже у лет з вами! Немає утоми!
 Я дожену вас за жмароньками!
 Надіну сталевіі міцніі шоломи...
 Іду! Здибаємось ідз зіроньками.

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ.

Високоповажани і Дорогі Друзі! Ще перед хвилиною дістав Вашу цінну і цікаву працю - "Українське Громадське Слово" ч.І/Січень/1955 р. Тут я довідався про 60 літній ювілей тов. Петра Марченка. Хоча з великим запізненням, але краще пізно, ніж ніколи, засилаю йому сердечне поздоровлення та щире побажання довгого віку, здоров'я та успіху в його відповідальній та цікавій праці над виданням "У.Г.Слово". Зі статті С.Пронівського я, нарешті пізнаючись ближче з біографією ювілянта. Знаю т. Марченка з Кам'янця-Подільського, ближче зі спільною працею в Празі... Ще раз вітаю і зичу йому всього добра!...

Далі тішусь, бачучи на сторінках "У.Г.Слова" і мою скромну працю...

Читаю "УГС" я з великим інтересом, бо статті та нотатки написані гаряче, відверто і сміливо... от хочби замітка про "Нову Історію України"... або 22.І.1918-1919 рр. /Стаття про "Нову Історію України" передрукована з "Нові Дні". Редакція/.

Я працюю на заводі, як працював досі, а разом з тим у відпочинкові дні пишу свої спогади про мою адміністративну роль в Українській Народній Республіці. Це буде від мого повороту з Сибірі до часів еміграції в р. 1920. Це дрібні епізоди і факти, які, може, дадуть якісь зерна додатків до написаного вже, а вірніше до нічого ненаписаного.

23.III.1955 р., Австралія.

Всього доброго! З тов. привітом П.Богацький

- - - - -

Велике опасибі за "Українське Громадське Слово", прочитала від "дошки до дошки" присланий журнал. Дуже гарно Ви з'ясували різницю людини з духовним обличчям та з другого боку - людиною що не признає і не дає ніяких моральних якостей.

"Необмежене в обмеженому" - це чудова ідея представити два світогляди людей, що живуть і животіють серед нас.

О.Г.

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД "УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДСЬКОГО СЛОВА" зложили: Гайдучок П. 540 фр.франків, Сподарик М. 540 фр.фр., Шпак Т. 540 фр.фр. Дрозд Т. 540 фр.фр. і Ожда І. 500 фр.франків.

Редакція і Адміністрація "УГСлова" нашим жертводавцям щиро дякує!

Редакція "УГСлова" купить такі журнали: "Українська Хата" 1909-1914 рр. Київ, "Нова Україна" 1922-1928 рр. Прага, "Борітеся - Поборите" 1920-1921 рр. Відень. Пропозиції просимо посилати на адресу "УГСлова", що надруковані на І і 4-й сторінках "УГСлова".